ZO’RAVONLIK

Meliyeva Dilrabo Baxtiyarovna
Mirzo Ulug’bek tumani xalq ta’limi bo’limi metadist-psixologi.

Kalit so’zlar: *zo’ravonlik,qasd,ruxiy,jismoniy,jinsiy,psixologik.*

Zo'ravonlik – kuchsiz usullar yoki zaif va himoyasiz odamlarga (bolalarga) psixologik hujumlar. Ammo zo'ravonlik ham harakatsiz bo'lib, bolaning jismoniy va ruhiy salomatligiga tahdid soladi.

Shu nuqtai nazardan kelib chiqib zo`ravonlikga uchragan voyaga yetmagan o'quvchi-yoshlarning ota-onalariga, tarbiyachilariga va o`qituvchilariga psixologik tavsiyalar berib o`tamiz.

Zo'ravonlik mavzusi xozirgi davrda gaplashish juda zarur, shunda har kim yordam berishi mumkin bo'lsa, zo'ravonlikni tan olib, tegishli xizmatlarga xabar berishi mumkin. Ayniqsa bolalar alohida xavf guruhini tashkil qiladi.

Zo'ravonlikota-onalar, tarbiyachilar va boshqalarning bolaning jismoniy yoki ruhiy sog'ligiga zarar yetqazadigan harakatlari bo`lib zo'ravonlikning bir necha turlari mavjud:

jismoniy,

jinsiy,

ruhiy (ruhiy jihatdan yomon munosabatda bo'lish),

sui iste'mol qilish (bolaning asosiy ehtiyojlarini e'tiborsiz qoldirish).

Bolalarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olishning dolzarbligi, ular bolaning aqliy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi, uning ijtimoiylashuvini buzishi voyaga yetmaganlarning nazoratsizligi va huquqbuzarligini keltirib chiqaradi.

Bolalarga nisbatan zo’ravonlik 18 yoshgacha bo’lgan shaxslarga nisbatan sodir qilingan barcha shakildagi zo’ravonliklarni o’ziga kiritadi va bu zo’ravonlik ota-ona yoki bolani parvarishlayotgan boshqa shahaslar ,tengdoshlar romantic sheriklar yoki notanish shahslar tomonidan sodir etilgan bo’lishidan qatiy nazar.

Baxolashlarga ko’ra ,2018 yilda butun dunyo bo’ylab 2 yoshdan 17 yoshgacha bo’lgan 1 milliyard bola jismoniy ,jinsiy yoki ematsanal zo’ravonlik yoki rad etilishga uchragan.

Bolalaikdagi zo’ravonlik butun xayoti davomida salomatlik va farovonlikka ta’sir ko’rsatadi.

Butun dunyodan olingan ma’lumotlar bolalarga nisbatan qilinadigan zo’ravonlikning oldini olish mumkinligini ko’rsatmoqda.

Zo’ravonlik turlari quydagilardan iborat:

Jismoniy-Jaroxat yetkazuvchi va jismoniy og'riq keltirib chiqaruvchi "jazolash"

Psixologik-Salbiy emotsianal ta'sirlanishlar va psixologik azoblanishga olib keladigan munosabat yoki xulq-atvor.

Jinsiy-Bolaning irodasiga qaramasdan shaxvoniy extiyojlarni qondirish

Rad qilish-Bolaning asosiy extiyojlarini ataylab yoki qo'pol mensimaslik.

Jismoniy zo'ravonlik kuydirish,urish,shapaloq tushirish,turtish silkish,uloqtirish,tishlash,bug'ish,sochidan tortish, jismoniy jazoga solish bilan jazolaydi.

Psixologik zo'rovonlik bolani boshqalar bilan taqqoslash ,bolani qadrsizlash munosib baxo bermaslik,bolani unung izzat nafsini qadr qimmatini kamsituvchi so'zlar bilan ta'riflash.To'xtovsiz ayblash yoki tanqid qilish.Nazar –psixand qilmaqslik yoki vajoxat bilan baqirish ,qo'rqitish.

Rad etish (xayotiy extiyojlar) ovqat ,kiyim ,uy joy bilan ta'minlamaslik,ta'limga oid extiyojlarni qondirishdan voz kechish,salomatligiga qayg'urmaslik yoki unga nisbatan bo'gan extiyojlarni qondirishni kechiktirmaslik

Ota-onalik mehri va bog'lanishidan maxrum qilish,Uydan xaydab chiqarish ,yolg'iz qoldirish,bolaning ishtirokida giyoxvand modda yoki siprtli ichimliklarni suistemol qilish,yomon gigeyena ,qochoq bolani qabul qilishdan bosh tortish.

Jinsiy –Bolani u oxirigacha tushunmaydigan va bildirib turib xabarlangan xolda rozilik bera olmaydigan yoki rivojlanganlik nuqtai nazaridan bunga nisbatan tayyor bo'lmagan va rozilik bera olmaydigan ,yoki jamiat qonunlari va ijtimoiy taqiqlovlarni buzadigan shaxvoniy xarakatga jalb qilish.

Silash tegish

Bolaning ko'z o'ngida shaxvoniy mazmundagi xarakat bilan shug'illanish

Bevosita aloqaga kirish zo'rlash

Bolalar pornografiyasi va ular ishtirokida ishlab chiqarilgan fotomateriallarni ko'rsatish

Bolalar foxshaligiga jalb qilish.

Bola zo'ravonlikka uchraganligini qanday tushinish mumkin.

Jismoniy zo'ravonlik alomatlari

Tushunib bo'maydigan jaroxatlarga e'tibor bering

Ko'kargan joylariga aloxida e'tibor qarating

Bola o'z o'ziga past darajada baxolayotganligini alomatlari mavjud bo'sa e'tibor bering

Zo'ravonlik oqibatida bo'ladigan o'zgarishlar.

Ruxiy xis tuyg'ug'ulariga oid ko'rinishi.

Ota nonasidan qo'rqish kattalar bilan muloqotdan qo'rqish .Kattalar quchoqlamoqchi bo'lsa qo'rquv va dipressiyaga tushish .Boshqa bolalar yig'lasa qo'rqish .Boshqaga shubxa va ishonmaslik bilan munosabatda bo'lish.

Yolg'izlikka intilish do'stlarining yo'qligi.

Xar bir oilaviy zo'ravonlikning o'ziga yarasha sabablari bor.Ammo ularga olib keluvchi omillar qator umumiylikka ega.Har qanday zo'ravonlikka javobgarlik jinoyatning o'ziga munosib bo'lishi qonunchiligimizda qa'tiy belgilangan.Jinoyat kodekisida xam zo'ravonlikka nisbatan ya'ni qasddan badanga yengil shikast yetkazish ,qasddan badanga o'rtacha og'ir shikast yetkazish o'ldirish yoki zo'rlik ishlatish bilan qo'rqitish qiynash va jabrlanuvchiga doimiy ravishda ruhiy bosim o'tkazib, uni o'zini o'zi o'ldirish darajasiga yetkazish darjasiga eng kam oylik ish xaqqining yigirma besh barobarida yuz barovarigacha miqdorda jarima ikki yuz qirq soatdan to'rt yuz sakson soatgacha majburiy jamoat ishlari bir yildan uch yilgacha axloq tuzatish ishlari bir yildan besh yilgacha ozodlikini cheklash va bir yildan o'n yilgacha ozodlikdan maxrum qilish bilan jazolanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.8-sinf huquq darsligi,

2.O`quvchilarni kasb-hunarga yo`naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis markazi.Bolalar shaxsi va xulq-atvorini tuzatishga oid psixologik maslahatlar. 2019 y